

VILKO VALANDA

Vilko valanda – tai laikas tarp nakties pabaigos ir aušros. Tai metas, kai daugelis žmonių numiršta, miegas būna giliausias, o košmariški sapnai patys ryškiausi. Nemigos kamuojamą žmogų tokiu metu gali apnikti baimė, o visokios šmėklos, vaiduokliai ir demonai būna aktyviausi. Per vilko valandą gimsta daugiausiai vaikų.

PROLOGAS

1

Ji padeda svečiui puodelį kavos, arčiau pastumia cukrinę ir pati nerangi, pavargusi atsisėda prie stalo. Sėdi ir žiūri į savo rankas, paskui pakelia akis ir žvelgia į svečią. Tada papurto galvą.

ALMA: Ne, atgal aš dabar nevažiuosiu, nematau prasmės. Šitam name mes pragyvenom beveik septynerius metus. Žiemą aš, žinoma, grįšiu į miestą, dirbsiu parduotuvėj. Juk ir anksčiau taip darydavau, kai mes pristigdavom pinigų. *(Ji čia netikėtai nusišypso.)* Aš, rodos, viską papasakojau, nežinau, ką bepridurti. Dienoraštį perdaviau. *(Mosteli į svečią.)* Mūsų kūdikis gims po kokio mėnesio, taip daktaras sakė. Prieš mums čia atvykstant, gegužės mėnesį, buvau pasitikrint. Mes išvažiuom penktadienį, parduotuvėje aš dar padėjau fru Brustriom išdėlioti prekes, kurias visada atveža penktadieniais. Kai viską iškrovėm, mes ir išvykom. Jau buvo gana vėlus vakaras, gal apie dešimtą, bet lauke dar buvo šviesu. Mudu ketinom čia pagyventi iki rugpjūčio. Dažniausiai būdavom visai vieni – jis nenorėjo sutikti jokio žmogaus, gal truputį bijojo... Jam patiko, kad ir aš esu mažkalbė. Patiko, kad... *(Patyli, nuleidusi akis, ir toliau kalba.)*

(Nuo čia tekstą keičia vaizdai *ad libitum*.)

Saloj mes atsidūrėm trečią valandą ryto. Saulė buvo ką tik patekėjus. Pakrantėj iš pašiūrės pasiėmėm karutį. Mus čia perkėlė valtimi fru Brustriom, ji dar padėjo į kalną užtempti karutį su mūsų manta. (*Ji vėl patyli.*) Atėję čia prie namo pasidžiaugėm, kad žydi obelis. (*Patylėjusi.*) Paskui pastebėjom kažkokias pėdas daržely ties virtuvės langu. Johanas sunerimo, bet apie tai mes daugiau nekalbėjom, kol... (*Ji nutyla.*) Ne, šiaip viskas buvo gerai, džiaugėmės, kad vėl grįžom į savo namus. Johanas gal ir buvo kiek suirzęs, kaip visada, kai jam darbas prasčiau sekdavosi. Pastaruoju metu jam dažnai nesisekė. Jį kamuodavo bjauri nemiga. Ir dar baimė. Jis bijojo tamsos. Paskutiniaisiais metais jam tai atsitikdavo vis dažniau. (*Ji vėl nutyla, galvoja.*) Šiaip mes gyvenom labai taisyklingai. Anksti keldavom, aš paruošdavau pusryčius. Pavalgęs jis išeidavo dirbti, aš tvarkydavau namus, gamindavau pietus, paskui jam nuėšdavau.

PIRMAS VEIKSMAS

2

Johanas ir Alma ant stataus uolėto kranto. Vidurdienis. Ryški saulės šviesa.

JOHANAS: Matai – ten kažkoks gelsvas ruoželis virš vandens. Aš net buvau nusileidęs pasižiūrėti, bet jis pradingo. O nuo čia ir vėl geltonuoja. Aš čia jau kelias valandas sėdžiu ir vargstu su ta geltona dėme. Alma, tu matai tą geltoną ruoželį? Nematai. Be to geltonio visa mano drobė netektų prasmės. Bet aš niekaip negaliu jo nutapyti. Greičiausiai ne nuo to pradėjau, gal net klaidingas tas mano sumanymas. Dabar jau pats suprantu, kad tai gryna beprotybė. Vakar čia buvo atklydusi ožka, sustojo ir spokso į mano paveikslą. Atrodė tokia nepatenkinta, kad aš kelias valandas praradau bet kokį norą toliau tapyti.

Vėliau po pietų prie jų namo. Saulės šviesa vis dar ryški, beveik akinanti.

JOHANAS: Šita mūsų trobelė labai ramina, ar tau taip neatrodo? Smagu čia sėdėti, atsirėmus nugarą į sieną, net per marškinius jaučiu jos šilumą. Lyg būtum prisiglaudęs

prie kažkokios didelės švelnios būtybės. Tarytum prie mūsų pramotės Almos. Kas vakarą grįžtam į jos motinišką sterblę. Žinai, aš norėčiau agrastų kremu kurią nors dieną. Ar tu galėtum jo pagaminti? Alma, mieloji mano, tu tokia nuostabi. Taip, taip. Leisk man tavimi pasigrožėti. Tu čia vis bėgioji pirmyn atgal. Dievulėliau, kiek tu čia gali dirbti? Kas tau čia juokinga?

Jis apkabina ją ir stipriai laiko savo glėby. Ji lyg ir priešinasi, bet greitai nurimsta ir patogiausio.

JOHANAS: Jau žinau – aš tave nupiešiu. Tavo kaklą, pečius, nugarą. Atsisėsk štai ten. Tau nešalta? Taip ir maniau. Tu matai tą juodą debesų sieną, kylančią iš jūros? Ne, tu nesijudink. Sėdėk kaip visada. Tik, būk gera, kilstelėk plaukus, kad aš geriau matyčiau tavo sprandą. Štai taip. Palauk, o kur tie mano akiniai? Ir vėl iena nukrito. Greitai jie visai man subyrės. Sėdėk ramiai. Jeigu aš kasdien tave taip kantriai pieščiau...

3

Namo viduje. Vėlyvas vakaras. Lauke vis dar vasaros šviesa. Johanas pasiėmęs piešimo bloknotę, jau pilną eskizų.

JOHANAS: Kiek dabar valandų? Po trijų penkiolika. Mieloji, tik tu neužmik, nepalik manęs vieno! Dabar toks metas, kai...

ALMA: *(nusižiovauja).*

JOHANAS: Štai pažvelk, aš dar niekam nerodžiau. Aš juos čia nupiešiau. Prieik, pamatysi. Va šitas – dažniausia figūra. Jis beveik nepavojingas. Man atrodo, kad jis

yra homoseksualus. O čia – ta senoji dama, tai ji man vis grasina, kad nusivoš savo skrybėlę. Žinai, kas tada atsitiktų? Nusivožtų ir jos veidas kartu su skrybėle, įsi-vaizduoji. Bet pats baisiausias – va šitas. Aš jį vadinu paukštažmogiu. Nežinau, ar jo snapas yra tikras, ar tik jo kaukė. Jis labai keistai guvus, gal net giminingas Papatgeniui iš „Užburtosios fleitos“. O čia dar kiti: mėsėdžiai, plėviasparniai, ir dar tie seniai vorai. Va čia pavaizduotas Mokytojas su lazdele kelnių kišenėj ir dar tos plepios geležinės moterys.

Jis nutyla, nejudėdamas sėdi, žvelgia pro langą į balzganą nakties šviesą.

Alma sužvarbusi, bet neišdrįsta nei pakrutėti, nei prasižioti.

JOHANAS: Tu dar pabūk nemiegojus. Po valandos jau išauš, tada ir aš jau galėsiu užmigti. Minutė – tai didžiulė laiko erdvė. Žiūrėk, dabar ji prasideda, va jau beliko tik dešimt sekundžių, bet kokios ilgos tos sekundės, minutė nepasibaigė. Na, štai – pagaliau. Baigėsi.

ALMA: Aš jau seniai galvoju apie vieną dalyką. Tu mane girdi? Tai štai: mudu jau kartu pragyvenom septynerius metus. Bet aš ne tai norėjau pasakyti. Daugelis tikina, kad seni žmonės, ilgai gyvendami kartu, supanašėja. Juk jie turi tiek daug bendra, ne tik kasdienės jų mintys, net ir veidai įgauna tų pačių bruožų. Kaip tu manai, dėl ko taip atsitinka? Norėčiau, kad ir mudu sulauktume tokio amžiaus, suprastume vienas kitą, galvotume vienas kito mintimis, ir mūsų veidai būtų panašiai suvytę ir susiraukšlėję. Ką tu apie tai manai? Tu jau užmigai?

RIKSMAI IR KUŽDESIAI

1

Mieli Bičiuliai!

Dabar mes kartu kursime filmą. Jis bus kitoks nei ankstesni mano darbai, todėl ir šis rankraštis atrods kitai. Mėginsime painesniu, sudėtingesniu būdu panaudoti medijų išteklius. Man teks kur kas daugiau papasakoti apie tai, ko aš ketinu siekti, vėliau galėsime aptarti, kaip kinematografiškai ir vaidybiškai perteikti tokį mūsų sumanymą.

Kai mintyse vartaliuju tą mūsų projektą, jis man dar neatrodo vientisas ir užbaigtas. Primena tamsų, bėgantį vandenį: veidai, judesiai, balsai, gestai, šūksniai, šviesa ir šešėliai, įvairios nuotaikos, sapnai – nieko tvirto, aiškios tik akimirkos ir dar tik apytikriai. Tarytum sapnas, troškimas, gal dar viltis su baime, kai nepasakoma tai, kas baisiausia... Galėčiau ilgai aprašinėti balsus ir spalvas, bet nuo to juk nepasidarysime protingesni. O gal imkim ir pradėkim.

Scenovaizdis: sodyba, o gal sena pilis ar dvaras. Visa tai pastatyta dar aštuonioliktame amžiuje, gal tai kažkio turtuolio meilužės prieglobstis. Pats dar to nežinau. Šiaip ar taip, sodyba nei per didelė, nei per maža. Yra ten

ir senas, gerokai apleistas parkas rudens nuspalvintais lapais. Nuošali, rami, kai kam net nyki vieta.

Laikas: šimtmečių sandūra. Moterų drabužiai puošnūs, brangūs, ši bei tą slepiančios arba atskleidžiančios. (Nereikėtų griežtai laikytis kokios nors datos, tačiau tai ne mūsų ką tik prasidėjęs šimtmetis. Galėtų būti devintasis ir ar paskutinis praėjusio amžiaus dešimtmetis. Svarbu, kad drabužiai atitiktų mums rūpimą dvasinę įtaigą.) Tą patį pasakytume apie interjerą, jį reikia konstruoti taip, kad galėtume sukurti norimą apšvietimą: apyaušris neturėtų atrodyti kaip pavakarė, švelnūs židinio atšvaitai, paslaptinga netiesioginė šviesa, kai sninga, akių nerėžianti uždegta žibalinė lempa. Įkyriai spiginanti saulėta rudens diena. Vienišas žiburys nakties tamsoje, dar tie neramūs šešėliai, kai kas nors, apsi-vilkęs plačiais naktiniais marškiniais, skuba per kambarius.

Taip pat svarbu, kad nekristų į akis dekoracijos, meninė puošyba. Tebūnie ji deranti, gaubianti, tarpais dingstanti ir vėl atsirandanti, esanti, įtaigi, bet neįkyri.

Ir dar viena keistybė: visi interjerai bus raudoni, įvairių atspalvių. Tik neklauskite, *kodėl taip turi būti*, – aš ir pats nežinau. Kai savęs klausiu, suprantu, kad bet koks aiškinimas būtų juokingas. Kvailiausias, bet įtikinamiausias aiškinimas: viskas vyksta kažkur mummyse, aš nuo mažens įsivaizdavau, kad sielos vidus – drėgna, raudonų atspalvių plėvelė.

Baldai, daiktai, atributai, visokios smulkmenos turėtų būti labai tikslios, naudosis jas įnoringai, tačiau tikslingai. Viskas gražu, priderinta. Tarytum sapne – koks nors daiktas yra tik tam, kad mes to norime arba mums reikia tik akimirakai.

Pagrindiniai dramos personažai keturi. Keturios moterys. Čia aš jas nusakysiu (ne pagal rangą).

AGNES. Kaip ir dvaro savininkė, čia pasilikusi po tėvų mirties. Ji niekada neketino kitur išsikelti, čia ji nuo gimimo, jos gyvenimas bėga ramiai, nepastebimai, be aiškaus tikslo ir be sukrėtimų. Ji turi šiokių tokių meninių ambicijų – bando tapyti, skambina pianinu, visa tai net nuoširdu. Joks vyras nėra įžengęs į jos gyvenimą. Meilės ji dar nepažinusi, neatskleidusi jos paslapties. Sulaukusią trisdešimt septynerių, ją ėmė kamuoti gimdos vėžys, Agnes rengiasi išeiti iš šio gyvenimo taip pat ramiai ir nuolankiai, kaip leido savo dienas. Didžiąją paros dalį ji dabar guli didelėj lovoj, gražiame, perkrautame baldų tėvų miegamajame. Retkarčiais atsikelia, pavaikšto, kol skausmas vėl priverčia atsigulti. Ji per daug nesiskundžia ir nemano, kad Dievas jai žiaurus. Kupina nuolankaus laukimo savo maldomis kreipiasi į Kristų. Ji labai sulysus, o pilvas išsipūtęs lyg būtų paskutinį mėnesį nėščia.

KARIN. Dvejais metais vyresnė Agnes sesuo. Ji pelningai ištekėjo ir persikėlė gyventi į kitą šalies dalį. Tačiau gana greitai suvokė, kad jos santuoka – klaida. Dvidešimčia metų vyresnis sutuoktinis jai fiziškai ir psichiškai atgrasus. Karin – penkių vaikų motina, bet motinystė ir vedybinis nuobodulys jos iš esmės nepakeitė. Fasadas išliko nepriekaištingas, ji dar atrodo išdidi ir uždara. Jos lojalumas santuokai nepasikeitė. Pasitelkdama savikontrolę, Karin savyje slepia baisią neapykantą savo vyrui ir pyktį pačiam gyvenimui. Jos nusivylimas, baimė, desperacija šiaip jau atsiskleidžia tik sapnuose, kurie ją gerokai kamuoja. Įsisiautėjus įtūžiui, Karin vis dėlto sugėba išsaugoti atsidavimą, šiokią tokią nuoširdumą ir net artumo troškimą. Šis kapitalas guli neliečiamas, uždaras ir nenaudojamas.

MARIJA. Jauniausia Agnes sesuo, ji taip pat pelningai, tvirtai ištekėjusi už dailaus, sėkmingo vyro, ir dar užimančio svarią padėtį visuomenėj. Ji augina penkerių metų dukrečę, ir pati gyvena kaip išlepintas vaikas, švelni, žaisminga, besišypsanti, kupina smalsumo ir trokštanči malonumų. Marija įsitikinusi, kad yra graži, o jos kūnas nusipelno malonumų. Ji nieko neišmano apie pasaulį, kuriame gyvena, jai pakanka savęs pačios, ji niekada nesikankina dėl savo ar kitų nustatytų moralinių apribojimų. Vienintelis įstatymas – ieškoti malonumų.

ANA. Šių namų tarnaitė. Jai apie trisdešimt metų. Būdamą visai jaunutė, ji susilaukė dukters, o Agnes pasirūpino ir ja, ir jos kūdikiu. Todėl Ana labai prisirišusi prie Agnes. Abi tas vienišas moteris jungia tyli, niekada garsiai neaptarinėjama draugystė. Anos mergaitė mirė, sulaukusi vos trejeto metų, bet ryšys tarp Anos ir Agnes išliko koks buvęs. Ana labai tyli, drovi, neprieinama. Nepaisant to, ji visur esanti, viską mato, stebi ir girdi. Ana stamboka moteris. Ir kūnas, ir veidas, ir burna, ir žvilgsnis. Ji mažai kalba, o gal ir nemąsto.

Mūsų filmo (ar kaip beavadintume savo projektą) pradinė situacija yra tokia:

Agnes liga sparčiai progresuoja, anot gydytojo, ji gyvena nebeilgai. Abi seserys (vienintelės artimos Agnes giminitės) dabar yra atvykusios prie jos mirties patalo.

2

Laikrodžių dūžiai pilkoje ryto brėkšmoje. Visi jie tarytum kokios asmenybės, kiekvieno savitas balsas. Nerūškioj banguojančioj šviesoje tie garsai atrodo kažkokie keisti, gal net įkyrūs. Štai jie pradeda mušti, vienas paskui

kitą, kai kurių dūžiai susipina. O čia, miegamajame, stovi tik nedidelis švytuoklinis laikrodis, papuoštas fleita grojančiu piemenėliu. Ugnis židinyje jau užgesusi, tarsi dūsaudama blūsčioja žibalinė lempa, apvalios šeimos portretų akys abejingai žvelgia į auštančią dieną, kuri atsėlina pro rudeniškus parko medžius.

Agnes akys paraudusios nuo nemigos ir tramdomo fizinio skausmo. Ji kokią valandą ar dvi gulėjo kovodama su savo skausmais. Gal reiktų atsikelti, pajudėti, atsisėsti ant kėdės, gal net pavartyti kokią nors knygą. O kad toji laikrodžio rodyklė greičiau pajudėtų. Daug sunkiau, kai ji tarytum sustingus.

Agnes stoviniuoja prie lango, lauke rūkas, į stiklą krapnoja lietus, medžių kontūrai neryškūs.

Jai dingtelėja, kad galėtų šį tą parašyti į savo dienoraštį. Bet kai ji pasilenkia prie naktinio staliuko, stalčiaus gilumoj ieškodama sąsiuvinio, jos kūną nuveria aštrus skausmas, paėmusi sąsiuvinį atsiverčia ir atsisėda prie apšiurusios šifonjerės. Kiek pagalvojusi rašo: „Ankstyvas pirmadienio rytas, man *labai skauda*. Abi mano seserys ir Ana pakaitom budi. Man tai malonu. Nebesijaučiu tokia vieniša tamsoj...“

Durys praviros tarp miegamojo ir erdvios svetainės. Ten budi Marija, tikriau sakant, nugrimzdus į krėslą ji ten saldžiai miega. Atrodo kaip vaikas, prasižiojusi, veidas be jokios įtampos.

Agnes užpučia dūsaujančią žibalinę lempą. Koridoriuje girdėti Anos žingsniai. Ana pereina tamsų valgomąjį, ant stalo padeda padėklą, jos vešlūs plaukai nakčiai supinti į kasą, ji apsilvilkus ilgais naktiniais marškiniais, basa.

Agnes vėl atsigula lovoje ant šono, taip jai mažiau skauda. Ji girdi, kaip Ana kuždasi su Marija.

Į svetainę įeina Karin. Agnes mato jas pro pravirą durų stačiakampį – trys ryškios, baltai apsirengusios figūros rudens ryto šviesoje. Tarnaitė įkuria išblėsusį židini. Marija pasiražo krėsele ir nusiziovauja. Karin stovi tarpdury ir žiūri į Agnes, kuri dedasi miegančia.

Marija atsistoja ir nusimeta vilnonį apklotą. Paskui prieina prie didelio svetainės veidrodžio, kuris šiek tiek atšlijęs kabo ant sienos (stiklas iš dviejų dalių, jau padūmavęs, marmurinė lentynėlė, puošnūs paaukuoti rėmai). Marija sustoja prie veidrodžio, atgręžia veidą, šypteli savo atvaizdui ir neryžtingai atsisuka į Karin, tarsi laukdama kokio nurodymo, bet Karin jau palinkusi prie savo rankdarbio, Marija jai nerūpi. Ši atsidūsta ir nusprendžia grįžti į savo kambarį.

(Aprašytoji scena mane lydėjo daugiau negu metus. Iš pradžių aš, žinoma, dar nežinojau, kokie tų keturių moterų vardai, kodėl jos vilki baltais ilgais drabužiais, ko jos ten vaikščioja pilkoj ryto brėkšmoj po kambarį su raudonais tapetais. Aš daug kartų mėginau atmesti šį vaizdą, nenorėjau, kad jis taptų filmo (ar kito kūrinio) pradžia. Tačiau tas vaizdas buvo toks įkyrus, kad aš pamažu, beveik nenorom suteikiau jam prasmę: trys moterys laukia, kol ketvirtoji numirs, tad pakaitom visos trys budi.

Jeigu dar parašysiu, kad vėjas šiauria senus medžius, matomus pro miegamojo langus, kad rūkas pamažu prasisklaido ir saulė trumpam sodriai nuspalvina kambario sienas, jeigu visa tai parašysiu, tikiuosi, kad mes vienaip ar kitaip įveiksime šį fenomeną. Čia mums taip pat svarbūs langų šešėliai, jie pasirodo ir dingsta, švelniai, vos pastebimai.)

KOMUNIJA

1

Dvylikta valanda dienos, lapkričio pabaiga, sekmadienis. Lygumą apgaubusi prieblanda, rytų vėjas nuo pelkynų neša žvarboką drėgmę.

Viduramžių bažnyčia Mitsundoje stovi ant kalvos tarp dviejų kaimų – Hulo ir Juptjerno. Parapija, kurią sudaro trys šimtai šešiasdešimt septyni asmenys, priklauso Frostneso pastoratui, tačiau ji turi savo bažnytinę vadovybę, pastorių ir liaudies mokyklą.

Pradėjo snigti, retos, bet įkyrios snaižės, žemė jau seniai išalusi, netrukus kelius ir laukus užklos pilkšvas apklotas.

Į pamaldas atvyko tik devyni parapijiečiai. Jie sau sėdi pasklidę, nejudantys veidai atgręžti į altorių.

Bažnytėlė nedidelė, bet išmaningai suplanuota. Suveriamas altorius – šešiolikto amžiaus įspūdingas belgų meistrų kūrinys – tai triptikas su Švenčiausiąja Trejybe viduryje. (Kristus ant kryžiaus tarp Dievo Tėvo kelių, viršuje – plevenantis balandis.) Dešinėje sugrupuoti apaštalai, kairėje – Švenčiausioji Mergelė su Kūdikiu, šalia – Juozapas, karvė ir asilas.

Prie išilginės bažnyčios sienos priešais langus užia besikūrenanti didžiulė geležinė krosnis.

Pamaldos numatytos su komunija, ką tik sugiedota įžanginė psalmė.

Pastorius Tomas Eriksonas atsigrįžta į parapijiečius. Jis apsirgęs gripu, krečia šaltis, akys paraudusios, kakta žvilga nuo prakaito.

TOMAS: Pakelkime savo širdis į Viešpatį.

Parapijiečiai atsistoja, užgroja vargonai, vargonininkas gieda dar su dviem ar trim maldininkais.

PARAPIJIEČIAI: Keliame į Viešpatį.

TOMAS: Dėkokime Viešpačiui, mūsų Dievui.

PARAPIJIEČIAI: Tai vertinga ir teisinga.

Tomas nusisuka į altorių, skaito paskubomis, tvirtu balsu. Maldininkai stovi.

TOMAS: Tikrai verta ir teisinga, reikalinga ir išganinga Tave, Visagali Tėve, garbinti ir Tau dėkoti per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų.

Bažnyčios bokšto laikrodis kiek prikimusiais, bet aiškiais dūžiais išmuša dvylika. Tomas nutyla ir pakėlęs galvą tarsi įsiklauso. Bažnyčioje kažkuris sukosti, vėjas užauja prie didžiųjų langų, pro juos matyti, kaip šventorių siūbuoja juodas šakų raizginys.

TOMAS (*tėsia*): Jis – mūsų Avinėlis, už mus paaukotas, Dievo tyrasis Avinėlis, per savo mirtį panaikinęs pasaulio

nuodėmes. Jis įveikė mirtį, prisikėlė ir vėl gyvena, taip ir mes, Juo tikintys, įveiksime savo nuodėmes ir mirtį ir sulauksime amžinojo gyvenimo.

Tomas nutyla, suklūsta: kažkokia bespalvė tyla, tuštuma – kaip sapne.

TOMAS: Todėl mes, per amžius Tau ištikimi, su visais angelais ir šventaisiais šloviname Tave giedodami.

Vargonams pritariant, keli parapijiečiai ir pats Tomas stengiasi sugiedoti padėkos giesmę.

PARAPIJIEČIAI IR PASTORIUS: Šventas, šventas, šventas Viešpats, Galybių Dievas. Pilnas dangus ir žemė jo garbės. Osana aukštybėse! Garbė tam, kuris ateina Viešpaties vardu. Osana aukštybėse.

Subilda mediniai klauptai, parapijiečiai atsisėda: vieniemininkas Johanas Okerblomas, trisdešimt trejų metų; Mitsundos liaudies mokytoja Merta Lundberg, trisdešimt trejų; našlė Magdalena Ledfors, šešiasdešimt devynerių (ji čia atėjo net iš Hulo kaimo – keturis kilometrus). Žvejys ir stalius Jonas Peršonas iš Oklario su savo žmona Karin, abu trisdešimt penkerių; zakristijonas Knutas Aronsonas, šešiasdešimt devynerių; buvęs geležinkelio stoties raštininkas Algotas Friovikas, trisdešimt devynerių; kepėja Hana Apelblad, trisdešimt septynerių ir jos penkerių metų dukrelė Doris.

TOMAS: Garbė Tau, dangaus ir žemės Viešpatie, Tu pasigailėjai mūsų ir paaukojai viengimį savo sūnų, kad

nė vienas, juo tikintis, neprapultų, o turėtų amžinąjį gyvenimą.

Karščio banga plūsteli pastoriui į galvą, ir jis giliai atsidūsta.

TOMAS: Dėkojame Tau už mūsų išganymą per Jėzų Kristų. Atsiųsk savo Dvasią į mūsų širdis, tegul ji uždega mumyse gyvąjį tikėjimą ir paruošia mus teisingai švęsti Išganytojo atminimą...

Pastorius nuryja seilę, gerklė lyg atsivėrusi žaizda.

TOMAS: ...ir priimti Jį, kai Jis ateis pas mus per savo Šventąją Vakarienę.

Tie, kas žino, kaip turi vykti pamaldos, dabar nuleidžia galvas, o kiti seka jų pavyzdžiu, ir Tomas perskaito pakylėjimo žodžius.

TOMAS: Mūsų Viešpats Jėzus Kristus tą naktį, kai buvo išduotas, paėmė duoną, dėkodamas Dievui laimino, laužė ir davė savo mokiniams tardamas: imkite ir valgykite jos visi. Nes tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas. Tai darykite mano atminimui.

Algotas Friovikas lėtai pasimuisto, jam sunku sėdėti dėl jo negalios, jis yra kuprotas, dešinė kūno pusė gero-kai perkrypusi, krūtinė įdubusi, o galva atsikišusi į priekį. Algoto veidas švelnus ir vaikiškas, bet atrodo, kad jis be perstojo kenčia, akys paraudusios nuo nemigos.

TOMAS: Tuo pačiu būdu jis paėmė taurę ir vėl dėkodamas Dievui laimino ir davė mokiniams tardamas: imkite ir gerkite iš jos visi, nes tai yra naujosios ir amžinosios sandoros taurė – mano kraujas, kuris už jus ir visus žmones išliejamas nuodėmėms atleisti. Tai darykite mano atminimui.

Vienkiemininkas Johanas Okerblomas, atidžiai sekdamas tekstą, užverčia maldaknygę, nusiima akinius ir su jų ienele pasikaso trumpai kirptus, pilkus kaip plienas plaukus.

TOMAS: Melskimės, kaip mus išmokė ir pats meldėsi mūsų Viešpats Jėzus Kristus.

Doris Apelblad, kuriai tik penkeri, čia nusižiovauja ir ima judinti koją, dabar ji – švytuoklinis laikrodys. Motina paima jos rankas ir sudeda maldai. Veidu parodo jai priekaištaujančią miną. Doris „laikrodys“ sustoja, Tomas tuo metu atsiklaupia.

TOMAS: Tėve mūsų, kurs esi danguje! Teesie šventas Tavo vardas. Teateinie Tavo karalystė, teesie Tavo valia kaip danguje, taip ir žemėje. Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams. Ir neleisk mūsų gundyti, bet gelbėk mus nuo pikto. Tebūnie Tavo galybė ir garbė per amžius. Amen.

Tomas sunkiai atsistoja, paėmęs sidabrinę taurę ir ostiją atsisuka į susirinkusius. Vėl užgroja vargonai, ir jis, nepaisydamas savo bėdos, užgieda.

TARYTUM VEIDRODY

I

Ilgame smėlėtame kyšulyje stovi vienišas namas, dėl to ir atrodo toks nuošalus. Dviejų aukštų trobesys nudažytas tamsiai žalia spalva, kurios nei saulė, nei vėjas neįstengė nublukinti. Iš kiemo pusės keroja didelis, jau senas sodas, nuo pašalinių akių aptvertas aukšta statinių tvora.

Namas yra gyvenamas. Plevėsuoja padžiauti skalbiniai, vėjo ir lietaus nudrengtomis markizėmis pridengti langai plačiai atidaryti.

Nuo banguojančios, jau į pavakarę patamsėjusios jūros sklinda šūksniai ir juokas. Iš bangų išnyra keturios galvos, žmonės sparčiai iriasi seklios pakrantės link. Jie uždusę lyg nuo smarkaus plaukimo, linksmi, juokaudami išlipę eina vienas šalia kito – keturios juodos figūros, apšviestos vakarėjančios saulės ir mirgančių vandens atspindžių.

Du vyrai, jaunas vaikinai ir moteris.

Jie išlipa ant ilgo, ledų aplamdyto tilto, siaustosi chatais, rankšluosčiais. Vakaro brizas jau žvarbus, o vanduo vis dar švelnus ir šiltas.

KARIN: Jeigu dabar tėtis su Martinu užmestų tinklą, mudu su Minusu parneštume pieno.

MARTINAS: Aš norėčiau, kad šiandien Davidas su Minusu užmestų tinklą. Aš dar kiek pasivaikščiočiau su savo žmona.

DAVIDAS: O gal mudu su Karin nuleisime tinklą, o Minusas su Martinu tegul eina pieno.

MINUSAS: Aš neketinu nei rūpintis pienu, nei tuo tinklu. Aš pats galiu spręsti, ką man daryti.

KARIN: Minusai, pieno eisime mudu. Mes per visą dieną nebendravom.

MARTINAS: Kodėl čia moterys visada turi viską nuspręsti.

DAVIDAS: Vis dėlto darykime taip, kaip Karin sako. Savo orumo mes dėl to neprarasime. O tai svarbiausia.

KARIN: Jūs tik pagalvokite, kiek mes būtume sutaupe laiką, jeigu tėtis būtų iš karto tai pasakęs.

Draugiškai pajuokavę visi traukia prie namo: pirmas eina Davidas, jam iš paskos – Fredrikas (vadinamas Minusu), už jų – Karin ir galiausiai – Martinas.

Minusas vidun lipa pro langą, o Karin pro duris eina į virtuvę. Davidas ir Martinas užsidega pypkes ir grožisi saulėlydžiu.

DAVIDAS: Eisim apsirengti ar iš karto plauksim užmesti tinklo. Kaip tu manai?

MARTINAS: O tau kaip atrodo?

DAVIDAS: Jau šiek tiek atvėso.

MARTINAS: Tu jau sužvarbęs?

DAVIDAS: Mano chalatas plonesnis.

MARTINAS: Na, jeigu jau šalta...

DAVIDAS: Ne! Man dar nešalta. O tau?

MARTINAS: Ne! Tu juk sakei, kad tau vėsu. Vėjas iš tikrųjų jaučiasi.

DAVIDAS: Kaip nors ištersime. Vyriškumas svarbiau negu sveikata. Argi ne taip?

MARTINAS: Galėjo Hemingvėjus, o mes ką – negalim? Žygiuojam.

Draugiškai pasišaipydami jiedu eina į valčių pašiūrę, kur džiūsta pakabintas tinklas.

Minusas namuose apsimaua aprintas mėlynas kelnes, apsivelka storą, didoką palaidinę, priešais įskilusi vaikų kambario veidrodį susišukuoja plaukus – pagal paskutinę madą, tada vėl iššoka pro langą.

Lauke šūkteli Karin.

Ji neatsako, Minusas, paėjęs už kampo, sustoja priešais jos langą, norėtų dar ją pašaukti, bet susilaiko.

Karin kambaryje plika šluostosi dideliu kilpiniu rankšluosčiu. Trinasi pusiau nusisukusi, pasilenkusi, paskui atsigręžia į langą. Pamačiusi Minusą, nusijuokia ir sviedžia rankšluostį vaikinui į veidą. Minuso galvą akimirka apgaubia drėgna, kvepianti tamsa, jis sugriebia rankšluostį abiem rankom. Karin apsiarena nė kiek nesidrovėdama, kad brolis mato ją, susišukuoja šlapius plaukus ir iš spintos išsitraukia šiurkštų megztinį.

Ji linkteli Minusui, o šis ataturpstas dar užkliūva už rožių krūmo. Jiedu susitinka prie laukųjų virtuvės durų, ąsotis pienui stovi apvožtas ant laiptų.

Karin apkabina brolių per pečius, ir jiedu per sodą pasuka į mišką. Ūkininko sodyba – kitoj salos pusėj.

Saulė jau grimzta į nepermatomus debesų klodus, pamažu pradeda temti. Rytų pusėj virš jūros siaučia audra, begarsiai žaibai lyg nusmailinta viela raižo tamsiai violetinę debesų sieną. Virš vandens ir pakrantės baltais

šviesos ruožais jau švysčioja švyturys. Vakaro brizas nusilpęs, jūrų paukščiai nutilę – dar baugiai šmėsčioja išilgai bangų mūšos.

Davidas su Martinu pašiūrėj nusikabina tinklą.

DAVIDAS: Kaip tau atrodo, ar sulauksim audros?

MARTINAS: Tik ne šį vakarą.

DAVIDAS: Taip, bet tu matai, kaip ten grūdasi debesys.

MARTINAS: Negi tu bijai griaustinio?

DAVIDAS: Taip. Mane vis dar persekioja ta prakeiktoji, niekaip nesuvaldoma perkūnijos baimė. Ten, Šveicarijoj, kad pasiusdavo trankytis per Alpes! Tegul jį velniai.

MARTINAS: Bet šiaip tau buvo ten gera.

DAVIDAS: Aš tik ilgėjausi namų. Buvau pats sau pasakęs – negrįšiu tol, kol nebaigsiu savo romano.

MARTINAS: Tai dabar jau užbaigei.

DAVIDAS: Taip, daugmaž.

MARTINAS: Ir skrandžio opa užsitraukė.

DAVIDAS: Beveik. Turėsi man ką nors paskirti – skauda nuo tos klimato permainos.

MARTINAS: Rytoj užsuksim į vaistinę, jeigu taip nori. Aš dar ir šiaip ten turiu reikalų.

Jiedu leidžiasi prie jūros. Martinas persimetęs per petį nešasi tinklą. Davidas iš valčių pašiūrės paėmė irklus.

MARTINAS: Tu ten gavai mano laišką? Išsiunčiau pirmadienį.

DAVIDAS: Tada aš jau buvau Ciuriche, pas Valdšteinus, tu pažįsti. Jie tau siunčia linkėjimų.

MARTINAS: Vadinasi, laiško tu negavai.

DAVIDAS: Trečiądienį aš jau skridau į namus.

MARTINAS: Taip, laiško tu negavai.

DAVIDAS: Ne, o jis buvo svarbus?

MARTINAS: Aš ten rašiau apie Karin.

Rišdamas valtį, Davidas atsitiesia ir sunerimęs pažvelgia į Martiną, kuris tebestovi ant tilto su tinklu per petį.

DAVIDAS: Apie Karin? O ką?

MARTINAS: Tiesiog pajutau, kad man derėtų tau parašyti. Nors tai galėjo ir sutrikdyti tavo rašymą.

Martino balsas šiek tiek ironiškas, jis įlipa į valtį ir atsėda prie irklų. Davidas apžiūri užgesusią pypkę ir įsikiša į chalato kišenę. Paskui nukabina švartavimosi kilpą.

Karin ir Minusas skuba per vakarėjantį mišką. Staiga sustoja, klausosi.

KARIN: Tyliau.

MINUSAS: Ką?

KARIN: Gegutė kukuoja. Tu negirdi?

MINUSAS: Nee.

KARIN: Taip, įsiklausyk.

MINUSAS: Kurioj pusėj?

KARIN: Ten.

MINUSAS: Jei rytų pusėj – gera žinia. Bet kad aš negirdžiu.

KARIN: Ei, broliuk, gal tu ausų nebeprausi?

MINUSAS: Baik. Tai tu kartais girdi, ko nėra.

KARIN: Taip, man ir pačiai keista, nuo ligos man paašt-rėjo klausia. Gal nuo tų elektros šokų, ne, aš nežinau. Šai-žūs, stiprūs garsai mane tiesiog varo iš proto.

MINUSAS: Dabar ir aš jau girdžiu.

Jiedu eina lėčiau.

KARIN: Koks tau pasirodė tėtis, sugrįžęs vakar iš Šveicarijos?

MINUSAS: O kaip jis galėjo atrodyti?

KARIN: Jis man pasirodė tarsi papilkėjęs.

MINUSAS: Tikriausiai buvo pavargęs po kelionės.

KARIN: Taip.

MINUSAS: Ir šiandien jis kažko nelinksmas.

KARIN: Gal tu žinai, ar Marianė šiomet čia atvažiuos?

MINUSAS: Aš manau, kad tarp jų viskas baigta. Martinas man kažkiek užsiminė.

KARIN: Vargšas tėtis. Greičiausiai jis taip ir liks vienui vienas.

MINUSAS: Marianė man niekada nepatiko!

KARIN: Ji visada tokia išsipusčius, kažkokia keista, o mūsų tėtukas – tik dar paprastesnis. Ji vis raukėsi, kai skaitė jo knygas.

Karin vėl apkabina brolių per pečius. Tai kiek nepatogu, nes jis labai aukštas, eina greitai, nekantraudamas.

MINUSAS: Šį kartą tėčiui knyga turėtų pasisekti. Jis turėtų sulaukti gerų atsiliepimų.

KARIN: Bet ar daug kas paskaito jo romanus?

MINUSAS: Jam ne tai svarbiausia. Nerūpi, kiek bus paruota. Jis yra *kūrėjas*, bent jau tu suprask.

Karin paleidžia Minusą, stabteli priešais jį ir pasižiūri jam į veidą. Paskui ima juoktis.

MINUSAS: Ko tu šaipaisi?

KARIN: Tu pasidarei toks išstypęs. Ir toks surimtėjęs. „Jis yra *kūrėjas*, bent jau tu suprask.“ (*Nusijuokia.*) Nesupyk, neįsižeisk. Aš tave myliu, Minusai, mažasis mano broliuk. Tik *siaubas*, kaip tu staigiai išaugai.

MINUSAS: Nekvailiok.

KARIN: Penkiolika metų, ir nedaug tetrūksta iki trijų metų. O kur *tavo* mergaitė?

MINUSAS: Kas, po galais, norėtų draugauti su tokiu, kaip tu manai.

Karin vėl nusijuokia, paima jį už parankės, trukteli paskui save, žiūri iš šono į nelinksma, bet švelnų jo veidą.

KARIN: Nebūk surūgęs, aš tik juokauju.

MINUSAS: Nemėgstu, kai iš manęs šaiposi.

KARIN (*švelniai*): Atleisk.

MINUSAS: Tau nebūtina atsiprašinėti. Aš ir pats žinau, kad atrodau juokingas, iš tokio gali bet kas pasišaipyti. Gal tai net į naudą.

KARIN: Aš manau, kad mūsų tėtis *tikras* *kūrėjas*.

MINUSAS: Ne, jis toks nėra. Ir niekada nebus. Tik pats to nesupranta.

Karin papurto galvą, bet nieko neatsako. Jie paspartina žingsnį, miške vis labiau temsta. Kažkur toluoj gruma griaustinis. Karin sustoja.

KARIN: O ne, o ne. Ne.

MINUSAS (*tyliai*): Kas yra?

KARIN: Ne, ne. Nieko.

MINUSAS: Tikrai nieko?

KARIN: Ne, nieko. Būk ramus, nieko ypatingo. (*Patylėjusi.*) Griaustinis, girdi...

MINUSAS: Žinoma.

Karin pasistiebusi pabučiuoja broliui palei ausį. Jiedu vėl skubiai žengia tolyn.

Martinas, apiplaukęs kyšulį, iriasi į ramią įlanką. Davidas palinkęs rankose laiko tinklą.

MARTINAS: Edgaras – vienintelis psichiatras, kuriuo aš pasitikiu. Jis visą laiką ją prižiūrėjo. Gal ir tu jį pažįsti?

DAVIDAS (*linkteli*): Na, taip.

MARTINAS: Kai prieš mėnesį Karin sugrižo iš ligoninės, aš su juo atvirai pasikalbėjau.

Davidas pasižiūri į Martiną.

MARTINAS: Jis nepažadėjo kokio nors geresnio pagerėjimo.

DAVIDAS: O kaip dabar?

MARTINAS: Ji dabar – tiesiog puikiai. Naktimis gal kiek prasčiau miega, jos klausia kažkodėl pajautrėjo.

DAVIDAS: O ji pati ką nors žino?

MARTINAS: Žino ji visą tiesą apie savo ligą, išskyrus tai, kad ši beveik neišgydoma.

DAVIDAS: Tu sakai „beveik“.

MARTINAS: Edgaras turėjo ligonį, kuris visiškai pasveiko. Taigi vilties visada yra.

DAVIDAS: O kaip jums šiaip sekasi?

MARTINAS: Ačiū, neblogai.

DAVIDAS: Trumpas toks tavo atsakymas.

MARTINAS: Mane stebina, kad tu domiesi. Iš tikrųjų.

DAVIDAS: Turi pagrindo klausti. (*Nusijuokia.*)

MARTINAS: Mano dienos slenka įprasta vaga. Visą pavasarį skaičiau medicinos paskaitas, egzaminavau būsimuosius kandidatus. O ligonių priėmimą teko atidėti, turėjau daugiau erdvės. Apie tai aš tau rašiau kažkuriam laiške.

Nutyla, žiūri į savo rankas, tvirtai apgniaužusias irklus.

DAVIDAS: O Minusas kaip?

MARTINAS: Jam užtenka savų užsiėmimų.

Vėl abu patyli. Jūroje sutūtuoja laivas. Ramiu įlankos paviršiumi nušnara bangelės.

DAVIDAS: Kažkaip nesimezga kalba.

MARTINAS: Taip, nesimezga. Iki Karin ligos mes buvome, galima sakyti, laimingi. Kol suvokiau visą tos katastrofos mastą, mudu su Karin vos nenugrimzdome į dugną.

DAVIDAS: Tu apie tai užsiminei laiške.

MARTINAS: Užsiminiau, bet blogiausių dalykų neminėjau, tu buvai pradėjęs savo romaną, nenorėjau tavęs trikdyti.

DAVIDAS (*patylėjęs, žvelgdamas į šalį*): Taip.

MARTINAS: Aš supratau, kad ją myliu, esu nebeatskiriamas, kad ir kas atsitiktų. Aš – jos gyvenimo ramstis, gal net vienintelis jos saugumo garantas.

DAVIDAS: Suprantu.

MARTINAS: Ji man sako, kad aš esu vienintelis jos vaistas nuo ligos, gal taip ir yra.

DAVIDAS: Tikriausiai taip.

Abu tyli.